

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS AKCIZŲ ĮSTATYMO NR. IX-569 1, 2, 3, 27, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43,
58(1), 59 STRAIPSNIŲ, II SKYRIAUS PENKTOJO SKIRSNIO PAKEITIMO, 40 STRAIPSNIO
PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 3 PRIEDU ĮSTATYMO
PROJEKTO IR SUSIJUSIO LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO
(TAP NR. 21-1635(2); 21-1636(2)) (TAIS NR. 21-30920(4); 21-30921(4))**

2021-11-23 Nr. NV-2954

Vilnius

Projekto rengėjas: Finansų ministerija.

Projekto tikslas: siūlomi pakeitimai, kuriais siekiama:

- 2023–2025 m. siaurinti iškastiniam kurui taikomų akcizų lengvatų apimtis arba jų atsisakyti, taip pat nuosekliai didinti gazoliams, akmens anglims, koksui ir lignitui taikomus akcizų tarifus;
- Nustatyti akcizus šildymui skirtoms durpėms ir nuosekliai juos didinti;
- Nuo 2025 m. į kai kuriems energiniams produktams taikomus akcizų tarifus įtraukti CO₂ dedamąją;
- Panaikinti akcizų lengvatas, taikomas I kartos biodegalams;
- Akcizų netaikyti etilo alkoholiui, skirtam moksliniams tyrimams.

Dabartinė situacija: projektas parengtas atsižvelgiant į Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano nuostatas, Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės klimato kaitos švelninimo tikslus, įgyvendinant Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane nurodytas priemones, tarptautiniu mastu keliamus su klimato kaita susijusius tikslus, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos rekomendacijas, Europos Komisijos rekomendacijas ir kt.

Projekto esmė: Siekiant nacionaliniu ir tarptautiniu mastu keliamų energetikos ir klimato kaitos valdymo politikos tikslų, siūloma:

- 2023–2025 m. atsisakyti energiniams produktams taikomų akcizų lengvatų (arba susiaurinti jų apimtį) ir nuosekliai didinti akcizų tarifus gazoliams, akmens anglims, koksui ir lignitui. Dėl iškastinio kuro, ypač gazolių, akmens anglių ir kitų energinių produktų, sukeltos taršos blogėja aplinkos oro kokybė, tai lemia didesnę sergamumą ar net išankstines mirtis, kas neigiamai atsiliepia ir ekonomikos augimui;
- Nustatyti akcizus šildymui skirtoms durpėms. Pakeitimai siūlomi siekiant neskatinti vartotojų rinktis šio taršaus kuro, kuris šiuo metu nėra akcizų objektas. Pažymėtina, kad durpės yra labai taršus iškastinės kilmės kuras, kurio CO₂ taršos faktorius prilygsta akmens anglių CO₂ taršos faktoriui;
- Į energiniams produktams (išskyrus gamtines dujas, elektros energiją, žemės ūkio veikloje naudojamus gazolius (įskaitant akvakultūros ar verslinės žvejybos vidaus vandenyse veiklą), naftos dujas ir dujinius angliavandenilius, skirtus buitiniams reikmėms) taikomus akcizų tarifus įtraukti CO₂ dedamąją. Šiuo metu pagal galiojančias Akcizų įstatymo nuostatas nustatytuose akcizų tarifuose nėra CO₂ dedamosios. CO₂ dedamoji, būtų proporcinga kuro rūšies CO₂ išmetimui;
- Panaikinti akcizų lengvatas, taikomas I kartos biodegalams. Pažymėtina, kad ES lygiu I kartos biodegalų naudojimui skatinamųjų priemonių yra atsisakoma. Ši priemonė nėra naudinga siekiant klimato kaitos tikslų įgyvendinimo, nes I kartos biodegalų naudojimas netiesiogiai prisideda prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio augimo;
- Akcizų netaikyti etilo alkoholiui, skirtam moksliniams tyrimams. Pakeitimas siūlomas siekiant prisidėti prie šalies ekonomikos ir konkurencingumo biotechnologijų ir inovacijų rinkoje skatinimo bei ilgalaikės naudos visuomenei sukūrimo.

Išsamiai minėti ir kiti siūlomi pakeitimai aprašyti projekto aiškinamajame rašte.

Dėl Įstatymo projektu siūlomų apmokestinimo pakeitimų valstybės biudžetas 2023 m. papildomai galėtų gauti apie 66,6 mln. eurų, 2024 m. – apie 79,9 mln. eurų pajamų iš akcizų.

Energinų produktų kainų augimas juos naudojančioms verslo subjektams didintų jų veiklos kaštus, kurie būtų iš dalies ar visiškai perkelti į prekių ir paslaugų kainas galutiniam vartotojui. Siekiant sumažinti šį efektą ir nepabloginti ekonominės, konkurencinės aplinkos bei nedidinti socialinės atskirties, kartu siekiama užtikrinti, kad gyventojams ir verslui būtų pasiūlytos alternatyvos ir valstybės parama šioms alternatyvoms įgyvendinti. Pavyzdžiui, šiuo metu gyventojams yra sudarytos palankios sąlygos pasikeisti senus, neefektyvius iškastiniu kuru, gazoliais ar malkomis kūrenamus katilus; teikiama parama investicijoms, kuriomis naudodamiesi gyventojai gali tapti elektrą gaminančiais vartotojais; 2021–2027 m. Energetikos ministerija planuoja skirti 103 mln. eurų ES fondų investicijų paramą centralizuoto šilumos tiekimo sektoriaus energijos gamybos, tiekimo ir vartojimo efektyvumui didinti, AEI plėtrai centralizuoto šilumos tiekimo sistemoje bei energijos efektyvumui didinti namų ūkiuose, neprijungtuose prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklų. Taip pat numatyta 934 mln. eurų parama švariems šildymo sprendimams.

Derinimas: apibendrintos derinimo pažymoje pateikiamos pastabos:

Energetikos ministerija. Energetikos ministerija siūlo apsvarstyti ar tinkamas laikas teikti Akcizų įstatymo pakeitimus, nes šiuo metu naftos, degalų, gamtinių dujų ir elektros energijos kainos pakilusios iki aukščiausio nuo 2018 m. lygio. Pastaba įvertinta nurodant, kad kuro kainoms didesnę poveikį turi nemokestiniai veiksniai, taip pat žaliajai transformacijai ketinama skirti daug dėmesio ir lėšų iš įvairių fondų, tiek ES, tiek ir vietinių.

Energetikos ministerijai nėra aišku kodėl projektu siūloma Lietuvoje dubliuoti taršos mokesčius (taršos mokesčiu apmokestinant du kartus – tiek per apyvartinius taršos leidimu, tiek ir per akcizus). Pastaba įvertinta nurodant, kad siekiant išvengti dvigubo apmokestinimo, teikiamame įstatymo projekte numatyta išimtis, pagal kurią ATL sektoriuje dalyvaujantiems įrenginiams akcizų CO₂ dedamoji nebūtų taikoma.

Žemės ūkio ministerija. Žemės ūkio ministerija pažymi, kad nėra atsižvelgta į NEKS darbo grupės 2021 m. birželio 7 d. posėdžio protokolą Nr. LV-262, kuriame užfiksuotas Žemės ūkio ministerijos siūlymas 100 tūkst. litrų metams gazolio kvotos lubas įvesti nuo 2026 m., o 50 tūkst. litrų lubas – nuo 2029 m. Taip pat įstatymo projektu siūlomas laipsniškas gazolių akcizų tarifo (standartinio) didinimo klausimas nebuvo svarstomas NEKS darbo grupėje. Pastaba įvertinta nurodant, kad įstatymo projektu teikiami siūlymai buvo išdiskutuoti ir patvirtinti Vyriausybės NEKS darbo grupėje, įvertinus ŽŪM teiktus argumentus.

Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Ekonomikos ir inovacijų ministerija prašo pateikti administracinės naštos ūkio subjektams apskaičiavimo ataskaitą dėl siūlymo asmenims, prekiaujantiems šildymui skirtomis durpėmis inventorizuoti 2023 m. sausio 1 d. jiems nuosavybės teise priklausančias šildymui skirtas durpes ir pateikti inventorizacijos aktą mokesčių administratoriui. Projekto rengėjai nurodo, kad ataskaitą pateiks darbo tvarka.

Lietuvos bankas. Lietuvos bankas nurodo, kad siūlymas sumažinti lengvatinėmis sąlygomis galimo įsigyti gazolio, naudojamo žemės ūkyje, kiekį mokesstinio teisingumo požiūriu yra nepakankamas. Pastaba įvertinta nurodant, kad lengvatinio akcizų tarifo taikymo ribojimai buvo pasirinkti įvertinus ŽŪM pateiktus ūkių rentabilumo rodiklius.

Lietuvos bankas nurodo, kad CO₂ dedamąja turėtų būti apmokestinami visi taršą generuojantys energiniai produktai, pasigenda pagrindimo, dėl paliekamų apmokestinimo išimčių gamtinėms dujoms, elektros energijai, žemės ūkio veikloje naudojamiems gazoliams. Pastaba įvertinta nurodant, kad gamtinėms dujoms CO₂ dedamoji netaikoma dėl kelių priežasčių: dujos laikomos tarpiniu kuru pereinant prie AEI naudojimo; šiuo metu taikoma saugumo dedamoji, kurios dydis prilygsta vidutiniam ES šalių akcizų dydžiui; vis dar nemaža dalis šios kuro rūšies naudojama namų ūkiuose šildymui ir centralizuotai tiekiamos šilumos gamybai, todėl ir taip išaugusi dujų rinkos kaina gali sąlygoti grįžimą prie taršesnių kuro rūšių naudojimo.

Lietuvos bankas siūlo prieš priimant galutinį sprendimą dėl klimato kaitai sušvelninti skirtų priemonių, atsižvelgti į galimą tokių priemonių įtaką pajamų nelygybei. Pastaba įvertinta nurodant, kad siūlymas didinti aplinkosauginius mokesčius parengtas atsižvelgus į EBPO Lietuvai pateiktas naujausias (2021 metų) rekomendacijas ir į Europos Komisijos semestro 2019 metų ataskaitą.

Lietuvos savivaldybių asociacija ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos pastabas dėl skatinimo bei paramos priemonių, tiems, kurie nuspręš atsisakyti naudoti taršų kurą, įvertintos nurodant planuojamas taikyti skatinimo priemonės.

Lietuvos ūkininkų sąjunga nesutinka su siūlymu gazoliams, skirtiems šildymui (naudojamiems ir grūdų džiovinimui), drastiškai didinti akcizų dydį, taip pat nesutinka su nustatytais gazolio normomis.

Žemės ūkio rūmai nurodo, kad lengvatiniu akcizų tarifu apmokestintiems gazoliams, skirtiems naudoti žemės ūkio veikloje (žaliame dyzelinui), nustatomas apribojimas galėtų būti pradėtas taikyti vėliau, t. y. nuo 2026 m. – ne daugiau kaip 100 tūkst. litrų vienam subjektui, nuo 2027 m. – ne daugiau kaip 50 tūkst. litrų apribojimas; taip pat pažymi, kad CO₂ dedamoji žemės ūkio subjektams turėtų būti pradėta taikyti, tik tuomet, kai rinkoje atsirastų realios galimybės įsigyti alternatyvius technologinius sprendimus.

Biodegalų asociacija siūlo nenaikinti lengvatos biodegalams.

UAB Neste Lietuva siūlo CO₂ dedamąją susieti su degalų ŠESD vertėmis, diferencijuojant su biodegalais susijusias ŠESD dedamąsias priklausomai nuo pačių biodegalų žaliavų ŠESD verčių, apskaičiuotinių pagal REDII direktyvos V priedą.

Aukščiau minėtos pastabos išsamiai įvertintos pridedamoje derinimo pažymoje.

Projektas svarstytas 2021 m. lapkričio 16 d. tarpinstituciniame pasitarime, kuriame nutarta pasiūlyti projekto rengėjams įvertinti Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas. Projektas patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir, kaip nurodo projekto rengėjai, suderintas darbo tvarka.

Atitikimas Vyriausybės programai: projektas įgyvendina Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano nuostatas, susijusias su žaliosios mokesčių pertvarkos iniciatyvomis bei su teisingesne ir augti palankia mokesčių sistema.

Dalykinio vertinimo išvada: siūloma projektą svarstyti Vyriausybės posėdžio **B** dalyje, prieš tai aptarus Tarpinstituciniame pasitarime.

Ekonomikos politikos grupės patarėjas

Tautvydas Brazdžiūnas

Tautvydas Brazdžiūnas, tel. +37070663807, el. p. tautvydas.brazdziunas@lr.lt